

Nr 2

Kulturutskottets betänkande i anledning av motion om bibehållande av de traditionella högtidsdagarna m. m.**Motionen**

I motionen 1973:84 av herr Lothigius (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om en utredning med uppgift att pröva förutsättningarna för dels ett bibehållande och utvecklande av våra traditionella högtidsdagar som kan ge dessa mer av innehåll och festivitas, dels ett uppmuntrande av nöjesaktiviteter och andra arrangemang vilka syftar till att slå vakt om och vidareutveckla våra värdefulla kulturformer.

Motionären beskriver svensken av i dag som en tråkmåns som tar sin tillflykt till resor till sydliga länder för att muntra upp sig men som kommer hem igen, visserligen solbränd men lika tråkig som förut. Han erinrar om hur det tvång som i de moderna diktaturländerna läggs på människorna dämpar deras inneboende livsglädje men uttalar att även demokratierna har sina svagheter i detta hänseende: felavvägda skatter och ett hårt regleringssamhälle dämpar också där livsglädjen. Samma effekt kan en tråkig stadsplan ha och även en tråkig och deprimerande nyhetsinformation. Det är viktigt för ett folk att ha ett sunt, stimulerande och berikande nöjesliv där människorna själva engagerar sig, inte ett nöjesliv som präglas av hård business, porr och spel. En värdig och stimulerande fest var firandet av konungens nittioårsdag i november 1972. Gemensamma högtider bör firas på ett traditionellt och tidsenligt sätt. Ute i Europa försöker man på de flesta håll genom det allmännas medverkan uppehålla glada och trevliga, nationella och traditionella högtider och är inte rädd för att däri ha inslag som återspeglar mindre demokratiska tider.

Åtgärder för att stimulera och utveckla ett sunt nöjesliv skulle komma alla åldersgrupper till del. Det behöver inte vara fråga om färdiga evenemang utan en form av hjälp till självhjälp. Som exempel nämns musik och nöjesevenemang på offentliga platser samt rundradioprogram med inslag av vanliga, trevliga nöjen och positiva rapporter från vårt eget och andra länder.

Gällande bestämmelser

Det grundläggande stadgandet om högtids- och helgdagar återfinnes i 1686 års kyrkolag. I 14 kap. 1 § föreskrivs "att såsom sabbaten, som nu är söndagen hos oss, bör efter Guds lag helgas, så skola ock dessutom efterskrivne högtider, nämligen jul-, påsk- och pingstdagarna behållas och firas på sätt och vis, som hertill vant varit, samt desslikes nyårs- och

trettondedagen, Kristi himmelfärdsdag, kyndelsmässan, Marie bebådelse- och besökelsedag, Johannes döparens, S:t Mikaelis- och allhelgonadag samt alla apostladagar". Detta grundläggande stadgande har sedermera ändrats så att numer högtids- och helgdagar omfattar jul-, påsk- och pingstdagarna, nyårs- och trettondagen, Kristi-himmelfärdsdagen och midsommardagen, allhelgonadagen samt 1 maj. Vidare är julafton, påskafton och midsommarafton att likställa med allmänna helgdagar i fråga om beräkning av lagstadgad tid samt enligt växel- och checklagarna.

Allmänna flaggdagar är jul-, påsk- och pingstdagarna, nyårsdagen, midsommardagen, 1 maj, de kungliga födelse- och namnsdagarna – 28.1, 30.4, 6.11, 11.11 – samt svenska flaggens dag och Nobeldagen.

Enligt allmänna ordningsstadgan 12 § fordras tillstånd av polismyndigheten för anordnande av offentlig tillställning å allmän plats. Med offentlig tillställning avses enligt 9 § teaterföreställning, konsert, tävling och uppvisning i sport och idrott, danstillställning, biograföreställning, tivoli- och marknadsnöjen, festtåg samt tillställning av annat slag som anordnas för allmänheten och som icke avses i lagen om allmänna sammankomster.

Polismyndighet har enligt 19 § rätt att upplösa tillställning "jämväl om vid densamma förekommer något som strider mot lag eller om tillställningen föranleder oordning eller fara för de tillstädesvarande samt andra åtgärder visat sig vara otillräckliga för att förebygga fortsatt lagstridigt förfarande, återställa ordningen eller bereda skydd för de tillstädesvarande".

Befogenhet att upplösa tillställning må av polismyndigheten uppdras åt polisman som beordras att närvara vid tillställningen. Kompletterande föreskrifter beträffande tillträde till offentlig föreställning och den ordning som skall iakttas vid sådan tillställning får enligt 22 § ges i lokal ordningsstadga.

Tidigare riksdagsbehandling av frågor rörande högtids- och helgdagar

Vid 1952 års riksdag behandlades ett i anslutning till Kungl. Maj:ts förslag till lag angående tiden för firande av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen väckt motionsyrkande om att åtgärder borde vidtas i syfta att ge den 6 juni ställning som svensk nationaldag. Detta yrkande avstyrktes av andra lagutskottet (utlåtande nr 4) med följande motivering.

Numera torde dagen firas på flertalet större orter i vårt land, och den betraktas i allt större utsträckning som en nationell samlingsdag. En sådan utveckling, som leder till att den 6 juni allmänt betraktas som vår nationaldag, är att hälsa enbart med tillfredsställelse.

Men utskottet anser icke lämpligt att medelst lagstiftningsåtgärder fastslå, att dagen skall vara nationaldag. En lagstiftning borde i så fall i första hand gå ut på att likställa dagen eller del därav med helgdag. Med hänsyn såväl till införandet av tre veckors semester som den nu föreslagna kalenderreformen torde detta emellertid, såsom motionärerna själva

uttala, icke vara lämpligt.

I samma utlåtande avstyrkte andra lagutskottet ett motionsyrkande att även trettondagen och Kristi himmelfärdsdag skulle avföras som fasta helgdagar. Motionären påtalade särskilt olägenheterna för näringslivet med alltför splittrade arbetsveckor. Utskottet uttalade i detta sammanhang:

I vårt nuvarande samhälle tala onekligen starka skäl för att försöka undvika det produktionsbortfall, som förorsakas av en splittring av arbetsveckorna. För många tim- och dagavlönade arbetare torde det jämväl vara ett önskemål med hela arbetsveckor. Men spørgsmålet får icke betraktas enbart ur rationaliseringssynpunkt, och utskottet har vid övervägande av de olika skäl, som framförts, kommit till den uppfattningen att man icke nu bör gå längre än vad som föreslagits av Kungl. Maj:t. Detta förslag finner utskottet vara väl avvägt, och skäligen hänsyn har tagits till motstridande intressen och synpunkter.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Utredningar

1968 års beredning om stat och kyrka uttalar i sitt slutbetänkande (SOU 1972:36) att bestämmelser om förläggning av allmänna helgdagar, dvs. fridagar, i princip bör beslutas i sista hand av statliga organ. Det måste däremot anses vara en inomkyrklig fråga vilka dagar som skall högtidlighållas med gudstjänst. Beredningen förutsätter att kyrkliga högtidsdagar och av staten fastställda helgdagar liksom hittills i stort sett kan anpassas till varandra och att ett nära samråd sker med trossamfundnen före statliga beslut i dessa frågor även i framtiden. Särskilt pekas på att religionsfrihetens principer får anses kräva att tillbörlig hänsyn tas till samfundens önskemål i fråga om förläggningen av allmänna helgdagar.

Kulturrådet uttalar i sitt betänkande Ny kulturpolitik (SOU 1972:67) följande:

Olika former av kulturell verksamhet i såväl traditionella som nya former behöver få väsentligt större omfattning än de hittills haft. Vid sidan av sådana former av verksamhet, där publiken främst är mottagande, behövs större utrymme även för kollektiva former av aktiviteter – gruppverksamheter som bygger på aktivt deltagande eller eget skapande arbete. Genom att på detta sätt förbättra de kulturella betingelserna öppnas nya kanaler för kontakt och kommunikation människor emellan. Att öka möjligheterna till fri och mångsidig kommunikation utgör en grundläggande del av åtgärderna för att skapa en bättre samhällsmiljö.

Alla är i dag medvetna om att värden av den yttre miljön ställer stora ekonomiska krav på samhället. En kulturpolitik med inriktning att förbättra samhällsmiljön kan inte heller genomföras utan att de totala ekonomiska resurser som ställs till förfogande blir avsevärt större än i dag.

Kulturrådet framhåller vidare att när det konstnärliga utbudet förmedlas på annat sätt än genom tekniska medier ger det ofta möjlighet till direkt kontakt mellan individer och mellan grupper. Kulturella insatser kan göras för att bryta isolering och främja åsiktsutbyte och

debatt kring angelägna frågor och kan skapa former för lek och underhållning eller för annan gemensam upplevelse.

De konstnärliga uttrycksmedlen ger dessutom möjlighet till fri skapande verksamhet, som bygger på eget arbete och som kan ske i kollektiva former. Det behövs väsentligt ökade insatser från samhällets sida till den fria skapande verksamheten. Framför allt behövs i många fritids- och bostadsmiljöer resurser för gemensamma aktiviteter av kulturellt slag. Genom sådana aktiviteter finns det möjlighet att väcka och möta människors uttrycksbehov men också behovet av kontakt och gemenskap.

Utskottet

Den utredning motionären önskar skulle enligt motionens hemställan ha två uppgifter, nämligen dels att pröva förutsättningarna för att bibehålla och utveckla våra traditionella högtidsdagar och ge dem mer av innehåll och festivitas, dels att utreda förutsättningarna för ett uppmuntande av nöjesaktiviteter och andra arrangemang vilka syftar till att slå vakt om och vidareutveckla våra värdefulla kulturformer. Motionären har inte närmare preciserat vilka dagar han avser med uttrycket våra traditionella högtidsdagar, men utskottet förutsätter att frågan är om de dagar som utskottet angivit i sin redogörelse för gällande bestämmelser.

Som framgått i det föregående behandlades vid 1952 års riksdag vissa i proposition och motioner framlagda förslag beträffande högtids- och helgdagar. Utskottet finner inte skäl att begära en utredning angående förutsättningarna för att behålla den ordning beträffande dessa dagar som beslöts av nämnda riksdag.

Vad så gäller utredningsyrkandet i övrigt, bl. a. om förutsättningarna för att uppmuntra nöjesaktiviteter och andra arrangemang som syftar till att slå vakt om och vidareutveckla våra värdefulla kulturformer, är det otvivelaktigt betydelsefullt att man finner former och vägar för kulturell verksamhet i vid mening så att därigenom möjligheter skapas till kontakt och kommunikation människor emellan. En utveckling i denna riktning bör liksom hittills bygga på lokala initiativ, och någon anledning att begära den av motionären önskade utredningen finns enligt utskottets mening inte.

Utskottet avstyrker motionen 1973:84 och hemställer
att riksdagen avslår motionen 1973:84.

Stockholm den 6 februari 1973

På kulturutskottets vägnar
LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Björk i Göteborg (s), Källstad (fp), fru Sundström (s), herr Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herrar Sundman (c), Leander (s), Eriksson i Ulfaby (c), fru Ryding (vpk), fru Åsbrink (s), herr Olsson i Kil (fp), fru Johansson (s) och herr Nisser (m).